

Biografisk text från 1881

Riddaren Sten Sture den yngre

Biografi:

Sten Sture den yngres död

– Återutgivning av text från 1881

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-241-1

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om en av Sveriges mest dramatiska händelser – mordet på Sten Sture den yngre år 1520.

Du får en kort beskrivning av händelsen samt den berömda tavla som konstnären C G Hellqvist skapade år 1880.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1881 i den svenska tidskriften "Ny Illustrerad Tidning" med rubriken "Riksföreståndaren Sten Sture den yngres död.". Texten publicerades anonymt.

Den här e-boken publicerades på sajten e-boksbiblioteket i december 2016.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Biografi: Sten Sture den yngres död

Den här texten publicerades ursprungligen år 1881 i tidningen "Ny Illustrerad Tidning" med rubriken "Riksförståndaren Sten Sture den yngres död. Efter en tafla af C. J. Hellqvist". Texten publicerades anonymt.

»Gud allena känner de tankar som den dödssjuka mannen, hvilken ännu ville göra sitt yttersta, tänkte under denna sin färd. Han förskonades dock från att bevitna vidare olyckor, ty redan under det släden for fram öfver Björkfjärdens is, uppgaf han sin ande, den 3 februari 1520. Så dog en af de äldste män historien känner bland Sveriges regenter.»

Det är till dessa i sin enkelhet gripande ord ur »Sveriges Medeltid» af Hans Hildebrand som Hellqvist knutit sin framställning af det vemodiga minne ur den svenska häfden hvilket han valt till ämne för ett af sin kraftiga pensels bästa verk.

I den enkla blåmålade bondsläden ute på Mälarens is sitter den unge hjälten, tillbakalutad i det af en öppen kur något skyddade baksätet. Han har just nyss uppgifvit anden i följd af sitt sår tillfogadt

af en fiendtlig kula, »hvilken, när hon fälde honom från hästen på Åsundens is, också fälde Sveriges hopp»,

Det kan icke nekas att Stures bild på taflan är något obetydlig. Historien säger om honom att han liknade sina stora företrädare i mod och tapperhet, men öfvergick dem i saktmod och mildhet. De drag som tala om de senare egenskaperna äro de som här afspegla sig i hans dödsbleka, ungdomliga ansigte, och hans spåda gestalt. Man ser intet af den kraft, som Sveriges riksföreståndare behöfde och utvecklade, af den beslutsamhet som förmådde honom att dödsjuk skynda till Stockholm för att ordna försvaret. Måhända har konstnären med medveten eller instinktlik afsigt undvikit att allt för afgjordt samla intresset kring *en* personlighet. Kanske har han, äfven om detta skulle synas kritiken såsom ett fel, hos Sture mera velat framhålla det veka, det ungdomliga, det som väcker medlidande. Ynglingen, som ensam dör i släden ute på Mälarens is, liknar i det yttre en vanlig ung riddersman. Inga svenner, ingen ståt, icke ens en väns hand att sluta det brustna ögat. Och dock är denne yngling Sveriges furste och föreståndare. Än mer, han är dess enda hopp. Denna motsats mellan högheten och öfvergifvenheten gör intrycket djupare.

Om man ser Stures gestalt från denna synpunkt torde äfven en åskådare som till sin konstnjutning medför en praktisk tanke på ögonblickets kraf lätt kunna glömma sin undran öfver att den döende hjälten ej är bättre ombonad, att han ej — äfven under antagande att fällen helt nyss åkt ned — sjuk som han är, fått vantar på sina händer, att han sitter inspänd i blänkande harnesk och att ingen af hans tjenare ledsagar honom. Ensamheten, krigaredrägten, den gråbleka hudfärgen i ansigtet och på händerna — allt bidrager till

stämningen. Ty denna tafla är uppenbarligen afsedd icke att vara blott en historiemålning i detta ords stelare, häfdvunna betydelse, utan ock än mer en historisk *stämningsbild*.

De obetydliga osannolikheterna bidraga äfven de i sin mån till höjandet af detta vemod, som hela taflan andas och som närmast gör det intryck som om man hörde fosterlandets sorger tolkas i en på samma gång mild och dyster tondikt.

Såsom stämningsstycke betraktadt, tveka vi för vår del icke att om denna tafla uttala att den är mästerlig. Sorgens dysterhet i det vintriga landskapet kommer en rysning af kyla att genombäfvå åskådaren. Det är som om hela naturen stelnat i stum förtviflan, som om dödens isiga fläkt andats både på den grå snödigra himmelen och öfver den frusna vågen, på hvars ändlösa brygga en med afbrutna ruskor utstakad väg är det enda som talar om lif i denna ensamhet, der den unge hjeltens sista lifsgnista blåses ut af vintervinden. Och der borta i fjerran jagar blåsten framför sig yrsnön i hvita hvirflar att till andra bygder bära bud om hvad döden här uträttat.

Såsom en slags länk mellan den stumma naturen och de båda män hvilka omgifva den döde står den ruggiga, gråhvita, dräglande hästen, med ett öfverträffligt utseende af lidande undergifvenhet. Man vet icke rätt om ej han också i någon mån förstår hvad skjutsbonden varsnar, då han häpen ser in i släden för att öfvertyga sig att den mötande vandringsmannen talat sanning . . . Ack, så är det. Döden har stått på meden och han har tagit sitt rof.

Under tiden har vandraren, af vördnad för döden, för ungdomen och för det fosterlandets hopp som här brutits, tagit af sin slitna mössa, hvilken han i stum sorg trycker mot sitt bröst i det han bedjande lyfter sitt öga mot himmelen liksom för att söka hjelparen

bakom de grå molnen. Man tycker sig från hans läppar höra samma ord hvilka enligt sägnen uttalades, då Stures trogna bondehär ånya samlats, men ingen »hvarken herre eller prest» ville leda dem till strid; då steg en man fram för hären och frågade: »för hvem viljen I nu strida?» Och de sågo sig omkring: deras käre herr Sten var icke mer. Sucken och tårar qväfde mod och hopp i deras bröst och så skildes de åt hvar och en till sitt igen.

* *

»I sina hittills utställda historiska arbeten», yttrade för tre år sedan en kritiker, »har Hellqvist visat sig ega både fantasirikedom och kompositionsförmåga i förening med goda kostymstudier, och ej obetydlig koloristisk talang. Kan han härtill lägga enkel naturlighet i återgifvande af de uppträdande personernas mimik och fysionomier samt en okonstlad värme i uppfattningen, så eger han visserligen de mest lofvande förutsättningar för att med framgång kunna utöfva historiemålningens svåra konst.»

Att den unge målaren nu kan sägas ega ganska mycket mer än en »ej obetydlig» koloristisk talang vill väl knappast någon bestrida; att han förstår inlägga en okonstlad värme i uppfattningen och en ädel naturlighet i ansigtsuttrycket lär heller ingen kunna förneka som sett vandraren på isen vid sidan af den unge riksföreståndarens lik.

Viktiga ord och personer

Hellqvist, Carl Gustaf.

[1851–1890] Svensk konstnär. Hellqvist var en av 1800-talets främsta konstnärer och var framför allt känd för sina historiska motiv. Några av hans mest kända verk är "Valdemar Attedag brandskattar Visby" (1882) och "Sten Sture den yngres död på Mälarens is" (1880).

Hildebrand, Hans Olof Hildebrand.

[1842–1913] Svensk arkeolog, numismatiker och riksantikvarie. Var ledamot i Svenska Akademien från 1895 till sin död. Är mest känd för sina insatser inom arkeologin, skapade bland annat den typologiska metoden som i dag används av arkeologer över hela världen.

Sten Sture den yngre.

[1492–1520] Svensk riddare och riksföreståndare. Var en av ledarna i kampen mot en svensk anslutning till den nordiska unionen. Sårades svårt vid ett slag på isen vid Bogesund och avled några dagar senare. Kaoset efter Stens död gjorde att Kristian II kunde ta makten över Sverige.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)